

PAPER DETAILS

TITLE: Diyetisyenlerin Bireysel Beslenme Danismanligini Etkileyen Etmenler Hakkındaki
Düşünceleri ve Is Doyumu

AUTHORS: Dilek ONGAN,Çagla AYER,Emel ÇANKAYA,Zeynep ÇIFTÇI,Ayse Nur SONGÜR
BOZDAG

PAGES: 315-332

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1614709>

Diyetisyenlerin Bireysel Beslenme Danışmanlığını Etkileyen Etmenler Hakkındaki Düşünceleri ve İş Doyumu

Opinions of Dietitians about Factors Affecting Individual Nutrition Counseling and Job Satisfaction

Dilek ONGAN^{1 A,B,C,D,E,G} , Çağla AYER^{1 C,D,E} , Emel ÇANKAYA^{2 B,C,D,E} ,

Zeynep ÇİFTÇİ^{3 B,C,D,E} , Ayşe Nur SONGÜR BOZDAĞ^{1 D,E,G}

¹İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İzmir, Türkiye

²DIET WAY Sağlıklı Yaşam & Beslenme Danışmanlık Merkezi, İzmir, Türkiye

³ Beslenme ve Diyet Danışmanlığı, İzmir, Türkiye

ÖZ

Amaç: Diyetisyenlerin iş doyumunu etkileyen faktörlerin iyileştirilmesi, iş doyumunun yükseltilmesi, bireylerin/toplumun beslenme ve sağlık durumunun iyileştirilmesine katkıda bulunabilir. İzmir’de çalışan diyetisyenlerin bireysel beslenme danışmanlığı ile ilişkili faktörler hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi, iş doyumunu ile iş doyumunu etkileyen faktörlerin saptanması amaçlanmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki bu araştırma, İzmir’de çalışan diyetisyenlerle (n=183) yürütülmüştür. Verilerin elde edilmesinde literatür taramasıyla oluşturulan anket formu ve İş Doyumu Ölçeği (Job Satisfaction Survey-JSS) kullanılmıştır. Ki-kare, bağımsız gruplarda t testi, one-way ANOVA, tukey testi, lineer regresyon analizi (enter modeli) kullanılmış, p<0.05 istatistiksel olarak önemli kabul edilmiştir.

Bulgular: Diyetisyenlerin yaş ortalaması 31.9±8.84 yıl olup, %89.1’i kadındır. Diyetisyenlerin %34.4’ü kamuda, %38.8’i özel sektörde, %26.8’i kendi iş yerinde çalışmaktadır. Diyetisyenlerin JSS puanı 127.72±34.47 olup, iş doyumunu düşüktür. Yüksek lisans mezunlarının, özel sektörde ve klinik alanda çalışanların, gelirini yeterli bulan, mesleğini çevresine öneren diyetisyenlerin ortalama iş doyumunu puanı daha yüksektir (p<0.05). Lineer regresyon analizine göre diyetisyenlerin çalışma sektörü; özelden kamuya, kamudan iş yeri sahibine doğru ilerledikçe iş doyumunu azalmaktadır. Diyetisyenler beslenme danışmanlığında sosyal medyanın etkili olduğunu, sosyal medyanın insanları beslenme açısından kısmen doğru yönlendirdiğini düşünmekte, medyada beslenme bilgisi verilmesini doğru bulmamakta, internet üzerinden verilen beslenme danışmanlığını yeterli bulmamaktadır. Diyetisyenlere göre danışan motivasyonunda en önemli etmenler; diyetisyenin yüz ifadesi, beden dili, kararlı tutumu, gerçekçi hedefler belirlemesi, görünüşü ve özgüvenidir.

Sonuç: Beslenme danışmanlığı ve iş doyumuna ilişkin bu veriler, mesleki kuruluşlar ve eğitim planlayıcıları için yol gösterici olabilir. İş doyumunu etkileyen etmenlerin daha derinlemesine incelenmesi için nitel verilerle desteklenen daha fazla nicel çalışmaya ve iş doyumunu arttıracak faktörlere odaklanan çalışmalara ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Diyetisyen, Beslenme danışmanlığı, İş doyumunu, İş Doyumu Ölçeği.

ABSTRACT

Objective: Improving factors affecting and increasing job satisfaction of dietitians may contribute to improving nutritional and health status of individuals/society. To examine thoughts of dietitians about factors regarding individual nutrition counseling, job satisfaction level and effective factors.

Method: This descriptive study was conducted with dietitians (n=183) working in İzmir. Questionnaire form and Job Satisfaction Survey (JSS) were used. Chi-square, independent samples t test, one-way ANOVA, tukey test, linear regression analysis (enter model) were used, p<0.05 was set statistically significant.

Sorumlu Yazar: Dilek ONGAN

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, İzmir, Türkiye
dkatranci@gmail.com

Geliş Tarihi: 03.03.2021 – Kabul Tarihi: 03.05.2021

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

Results: Mean age was 31.9 ± 8.84 years, 89.1% were female. 34.4% worked in public sector, 38.8% in private sector, 26.8% were business owners. JSS score was 127.72 ± 34.47 ; job satisfaction was low. Mean job satisfaction score of dietitians with MSc degree, working in private sector and clinical field, who found income sufficient, who recommended profession to others were higher ($p < 0.05$). JSS decreased as working sector moved from private to public and public to owner. Dietitians thought that social media affected nutrition counseling, partially guided people about nutrition, they did not find it right providing nutrition information in mass-media, did not think nutrition counseling given on internet sufficiently. The most effective factors in patient motivation according to dietitians were facial expression, body language, decisive attitude, setting realistic goals, appearance, self-confidence of dietitians.

Conclusion: Nutritional counseling and job satisfaction data may guide professional organizations and education planners. More quantitative studies supported by qualitative data and studies focusing on factors increasing job satisfaction are needed to examine factors affecting job satisfaction in depth.

Key words: Dietitian, Nutrition counseling, Job satisfaction, Job Satisfaction Survey.

1. GİRİŞ

Beslenme, sağlığı korumak ve yaşam kalitesini arttırmak için vücudun gereksinimi olan enerji ve besin öğelerini yeterli ve dengeli almaktır. Yaşam standartlarını kaliteli bir düzeye getirebilmek için beslenme, yaşam döngüsünün her aşamasında sağlıklı ve bireye özgü olmalıdır (1). Bir sağlık bakım ortamında bireylerin ve grupların beslenme durumunun iyileştirilmesi diyetisyenler için ana çalışma alanı olarak kabul edilmekte, ayrıca diyetisyenler toplum, kamu ve özel iş yerleri, besin endüstrisi, araştırma sahaları gibi besin ve beslenme ortamlarında çalışmaktadır (2). Avrupa Diyetisyen Dernekleri Federasyonu'na (EFAD-European Federation of the Associations of Dietitians) göre; "Kanıtla dayalı yaklaşımları kullanan diyetisyenler, bireyleri, aileleri, grupları ve toplumları beslenme açısından yeterli, güvenilir, lezzetli ve sürdürülebilir besinleri seçmeleri için desteklemek üzere çalışırlar". Diyetisyenler spesifik beslenme gereksinimlerine göre beslenme önerisi ve/veya tedavisi verirler (2). Uluslararası Diyetisyen Dernekleri Konfederasyonu (ICDA-International Confederation of the Associations of Dietitians) diyetisyeni; beslenme bilimini, sağlıklı veya hasta durumdaki bireylerin/grupların beslenmesinde ve eğitiminde uygulayan, ulusal otorite tarafından tanınan, bireylerin sağlığını optimize etmek için sağlığı geliştirmek, hastalıkları önlemek-tedavi etmek için besin ve beslenme bilimini uygulayan profesyonel olarak tanımlamaktadır (3). Diyetisyenler enerji alımı-harcaması ve beslenme davranışları ile ilgili bilimsel kanıtları, uygulamalı diyet önerilerine dönüştürme becerisine sahiptir ve fazla kilolu/obezitesi ya da obeziteyle ilgili sağlık sorunları olan bireyleri desteklemek üzere danışmanlık yöntemlerini kullanırlar (4). Bireye özgü bu danışmanlık yöntemleriyle bireylerin sağlıklı davranış değişikliğine yönelik motivasyon ve yeteneklerini arttırmaya katkıda bulunurlar (5).

Dünyada ve ülkemizde obezite prevalansı ve ilişkili kronik hastalıkların sıklığı artmaktadır (6). Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması 2019 verilerine göre; obezite sıklığı erkeklerde %24.9, kadınlarda %35.6; toplamda %30.0'dur (7). Yaşam tarzı değişiklikleri, bulaşıcı olmayan hastalıkların son yıllarda artan yaygınlığının birincil nedeni haline geldiğinden, diyetisyenlerin multidisipliner sağlık ekibinin hayati bir parçası olması gerektiği bilinmektedir (8). Sıklıkla karşılaşılan çalışma alanı olarak bireysel beslenme danışmanlığı yürüten diyetisyenlerin, verdikleri beslenme danışmanlığı ve eğitiminin, obezite ile mücadelede önemli bir basamak olduğu görülmektedir (9). Ancak, obezite sıklığında artışa katkıda bulunduğu bilinen; diyet tedavisine uyum yetersizliği (10), danışanların izlem randevularına düzenli gelmemesi (9,11) gibi bireysel beslenme danışmanlığında başarıyı etkileyen çok sayıda

etmenin olduğu dile getirilmektedir. Danışanların diyetle uyumlarını ve başarılarını etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmalar olmasına karşın literatürde diyetisyenlerin, bireysel beslenme tedavisi ile ilişkili faktörler hakkındaki düşüncelerinin incelendiği çalışmalar kısıtlıdır. Bu tür çalışmaların yürütülmesi, beslenme tedavisi ve danışmanlığı sürecinde diyetisyenlerin karşılaştığı sorunları öğrenmek ve danışanlarla ilişkili faktörlerin bilinmesi yoluyla beslenme danışmanlığının başarısını arttırmak adına önemlidir.

Bireylerin sağlığının yükseltilmesinde önemli rol oynayan ve bireysel beslenme danışmanlığının yürütülmesinde yukarıda bahsedilen çeşitli sorunlarla karşılaşan diyetisyenler için diğer sağlık profesyonellerinde olduğu gibi- iş doyumunu etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Sağlık alanında çalışanların mesleki sorunlarını görünür kılmak, iş ortamları ile ilgili tanımladıkları stresörlerini belirlemek iş doyumunu ve motivasyon açısından oldukça önemlidir. Diyetisyenlerin iş doyumunu belirlemeye yönelik sınırlı sayıdaki çalışmada; genellikle klinik diyetisyeni olma durumunda yüksek iş doyumuna ulaşılırken, gelir açısından memnuniyet düzeyinin düşük olduğu belirtilmiş (13), yönetim sorumlulukları olan diyetisyenlerin yönetim becerileri, iletişim, ekip çalışması ve zaman yönetimi gibi becerilerinin iş doyumunun yükselmesine yardımcı olduğu (14) ve yönetici olarak çalışan diyetisyenlerde iş doyumunun daha yüksek olduğu gösterilmiş (15), diyetisyenlerde deneyim süresi, mesleki bilimsel toplantılara katılım ile iş doyumunun arttığı, ayaktan takip edilen hasta sayısı arttıkça iş doyumunun azaldığı bildirilmiştir (16). Diyetisyenlik kariyerinde, diyetisyenlerin işleriyle ilgili düşüncelerinin öğrenilmesi öncelikli konu olarak görülmektedir (17). Diyetisyenlerin iş doyumunun belirlenerek etkileyen faktörlerin iyileştirilmesi yoluyla iş doyumunun artırılmasının, bireylerin yaşam kalitesi ve toplumun beslenme ve sağlık durumunun yükseltilmesinde katkısı olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada İzmir’de çalışan diyetisyenlerin bireysel beslenme danışmanlığı ile ilişkili faktörler hakkındaki düşünceleri ve iş doyumunu ile iş doyumunu etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

2.GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanı Tipi, Zamanı ve Örneklemi

Tanımlayıcı olarak planlanmış olan bu araştırma, İzmir ili ve ilçelerinde çalışan diyetisyenler ile Aralık 2018 – Haziran 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Diyetisyenlerin sayısı ve çalıştıkları yerler hakkında bilgi internet taramasında elde edilmiştir. Elde edilen tarama sonuçlarına göre evren 350 diyetisyenden oluşmaktadır. Bu çalışmada evreni bilinen (n=350) örneklem hesabı formülüne göre $\alpha:0.05$ için, $p:0.05$, $d:1.0$ olarak alındığında; ulaşılacak en az diyetisyen sayısının 184 olduğu belirlenmiş, evrene ulaşılması hedeflenmiştir. Buna göre toplam 350 diyetisyen ile sosyal medya hesaplarından ve telefon numaralarından iletişime geçilmiş, araştırma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmaya davet edilerek, katılma istekleri sorulmuştur. Bunun sonucunda araştırmaya katılmak istemeyen 95 diyetisyen ve geri dönüş alınamayan 72 diyetisyen çıkarılmıştır. Araştırma 183 diyetisyen (örneklem %99.5’i) ile tamamlanmıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler, telefonla randevu alınan diyetisyenlerin çalıştıkları kurumlara gidilerek yüz yüze görüşme yöntemiyle ve yüz yüze görüşemeyeceğini bildiren diyetisyenlerden, elektronik posta adreslerine gönderilen anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin elde edilmesinde konuyla ilgili literatüre dayalı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan sorular ve İş Doyumu Ölçeği (Job Satisfaction Survey-JSS) kullanılmıştır.

Anket Formu:

Anket formunda, diyetisyenlerin sosyo-demografik özellikleri, meslek ile ilgili düşünceleri ve bireysel beslenme danışmanlığı ile ilişkili faktörlerle ilgili sorular bulunmaktadır. Anket formunda bazı sorular (mesleği seçme nedenleri, mesleği yıpratıcı bulma nedenleri, meslekte gördükleri eksiklikler, zayıflama diyetinde danışan motivasyonunu etkileyen etmenler, danışan motivasyonunu sağlama yöntemleri, danışan beklentileri, danışan ile iletişim yöntemleri gibi) açık uçlu olarak sorulmuş olup, değerlendirmede bu sorular kategorize edilmiştir.

İş Doyumu Ölçeği:

İş Doyumu Ölçeği (JSS) Spector (1985) (18) tarafından geliştirilmiş, Yelboğa (2009) (19) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. JSS; 36 madde ve 9 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutları; ücret, yükselme olanakları, denetim, sosyal haklar, performansa dayalı ödüllendirme, işin yapılma şekli, çalışma arkadaşları, işin yapısı ve iletişimidir. Her alt boyutta dört soru bulunmaktadır. İş doyumunun düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilen bu ölçekteki her madde 1-6 arasında puan alabilen, altılı likert tipindedir. Ölçekte ters puanlanan sorular da bulunmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi ortalama puan üzerinden değerlendirilmektedir, bir diğeri ise toplam puan üzerinden hesaplamaktadır. Bu çalışmada toplam puan üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Alt boyutlardan alınan puanların toplamı 36-216 arasındadır. JSS'nin kesme noktası yoktur, sürekli değişkendir (19). Ancak, JSS >144 puanının iş doyumunu varlığı olarak Spector tarafından önerildiği bildirilmiştir (17). Yapılan bu çalışmada, JSS iç tutarlılığının yüksek derecede güvenilir olduğu saptanmıştır (Cronbach alfa: 0.90).

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 27.12.2018 tarihinde etik kurul izni ve araştırmaya katılan tüm katılımcılardan yazılı Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam alınmıştır.

İstatistik Analiz

Veriler SPSS 25.0 programı (SPSS Inc. Chicago, IL, USA) kullanılarak analiz edilmiştir (20). Kamuda, özel sektörde ve kendi iş yerinde çalışan diyetisyenlerin bireysel beslenme danışmanlığı ile ilişkili faktörler hakkındaki düşünceleri ve iş doyumunu karşılaştırılmıştır. Verilerde normal dağılım Kolmogrov-Smirnov test ile değerlendirilmiş, iş doyum puanının normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir ($p=0.20$). Değerlendirmelerde ki-kare testi, bağımsız gruplarda t testi, one-way ANOVA, tukey testi, lineer regresyon analizi (enter modeli)

kullanılmıştır. Katılımcıların JSS düzeyleri lineer regresyon analizinde bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. İş doyumu düzeyleri üzerinde etkili olabileceği düşünülen bağımsız değişkenler modele alınmış, lineer regresyon analizinde “Enter Regresyon” modeli kullanılmıştır. Lineer regresyon modelinin son aşamasında istatistiksel olarak önemli bulunan değişkenlerin tablosu oluşturulmuştur. $p<0.05$ değeri istatistiksel olarak önemli kabul edilmiştir.

3. BULGULAR

Diyetisyenlerin yaş ortalaması 31.9 ± 8.84 yıl olup, %89.1’i kadındır. Diyetisyenler mesleklerini 8.76 ± 8.81 yıldır yapmakta, %34.4’ü kamuda, %38.8’i özel sektörde ve %26.8’i kendi iş yerinde çalışmaktadır. Diyetisyenler bu mesleği üniversite puanına göre tercih yaptıkları (%30.1), geleceğin mesleği olarak gördükleri (%26.8) ve sağlıklı beslenme konusuna meraklı oldukları için (%20.2) seçmişlerdir. Diyetisyenlerin %70.5’i lisans ve %25.7’si yüksek lisans derecesine sahiptir. Diyetisyenler şu ana kadar en fazla klinik diyetisyeni (%80.3), yönetici diyetisyen (%35.5) ve diyabet diyetisyeni (%23.5) olarak görev yapmıştır (Tablo 1).

Diyetisyenlerin ortalama JSS puanı 127.72 ± 34.47 olup, iş doyumu düşük düzeydedir. Yüksek lisans mezunu olanların JSS puanı (138.72 ± 32.13), lisans mezunlarına (124.05 ± 35.08) göre daha yüksektir ($p=0.03$). Özel sektörde çalışanların iş doyumu (139.85 ± 31.14), kamuda (123.87 ± 20.39) ve kendi iş yerinde çalışan diyetisyenlere (115.06 ± 46.39) göre daha yüksektir (sırasıyla; $p=0.01$, $p<0.05$). JSS puanı; bariatrik cerrahi diyetisyenlerinde 135.41 ± 32.01 , kardiyoloji alanında çalışanlarda 133.33 ± 29.53 ve onkoloji diyetisyeni olarak çalışanlarda 133.25 ± 27.91 olmak üzere en yüksektir (Tablo 1).

Mesleğini yıpratıcı bulan (126.95 ± 35.27) ve bulmayan (129.49 ± 32.79) diyetisyenlerin iş doyumları benzerdir ($p=0.65$). Diyetisyenler (%69.9), danışanlar/diğer sağlık çalışanları ile yaşadıkları iletişim zorlukları ve danışanlara psikolojik destek verme zorunluluğu yaşamaları (%20.5), diyetisyen olmayanların bilgi kirliliğine sebep olması (%13.6), iş yüklerinin fazla olması (%13.2) ve iş bulmada yaşadıkları sorunlar (%13.2) nedenleriyle mesleği yıpratıcı bulmaktadır. İş tanımının sağlık ekibi tarafından bilinmemesini, branşlaşma olmamasını, diyetisyen olmayan kişilerin kitle iletişim araçlarında beslenmeyle ilgili bilgi vermesini mesleği yıpratıcı bulma nedeni olarak belirten diyetisyenlerin iş doyumu, sayısal olarak diğer nedenleri belirtenlere göre daha yüksektir ancak, farklılık istatistiksel açıdan önemli değildir (Tablo 1).

“Diyetisyenler odasının olmaması, meslek-görev tanımının yetersizliği, branşlaşmanın olmaması” (%44.7) ve “eğitim kalitesinin düşmesi, işsiz mezun sayısının artması” (%14.7) diyetisyenler tarafından en sık belirtilen mesleki eksikliklerdir. Gelirini yeterli bulan diyetisyenlerin (%30.6) JSS puanı 135.34 ± 46.31 olup, gelirini yeterli bulmayanlara göre daha yüksektir ($p=0.04$). Mesleğini çevresine öneren (140.37 ± 38.09) ve önermeyen (118.86 ± 31.62) diyetisyenlerin JSS puanları arasında istatistiksel olarak önemli fark vardır ($p<0.05$). Mesleğini çevresindekilere önermeyenlerin/kararsızların nedenleri arasında; ücretinin/maaşının düşük olması (%49.3), iş bulamama (%45.6), meslek saygınlığının yeterince yüksek olmaması (%41.9) ve iş yükünün fazla olması (%16.2) yer almaktadır (Tablo 1).

Lineer regresyon analizinde iş doyumu düzeyleri üzerinde etkili olduğu bulunan değişkenlerden kurulan modelin anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Diyetisyenlerin iş doyumunu; çalışma sektörü ve gelirini yeterli bulma durumu etkilemektedir ($p<0.05$). Lineer regresyon analizine göre diyetisyenlerin çalışma sektörü; özelden kamuya, kamudan iş yeri

sahibine doğru ilerledikçe iş doyumu (JSS puanı) azalmaktadır. Gelirini yeterli bulan (CI: (-30.71)-(-8.87)) diyetisyenlerin iş doyumu daha yüksektir (Tablo 2).

Tablo 1. Diyetisyenlerin iş doyumu puanlarının sosyo-demografik özellikleri ve mesleki bakış açıları yönünden karşılaştırılması

Değişkenler	S	%	JSS (ort±SD)	p
JSS puanı			127.72±34.47	
Cinsiyet				
Kadın	163	89.1	127.36±33.81	0.34
Erkek	20	10.9	130.60±40.25	
Yaş (ort±SD: 31.90±8.84 yıl)				0.59
<30	110	60.1	129.51±36.99	
30-44	49	26.8	126.59±33.22	
≥45	24	13.1	121.79±34.47	
Meslek Yılı (ort±SD: 8.76±8.81 yıl)				0.46
≤5	101	55.2	130.59±38.28	
6-15	46	25.1	124.00±31.14	
≥16	36	19.7	124.38±26.28	
Mezun olunan üniversite türü				0.39
Devlet	133	72.7	129.07±32.72	
Özel	50	27.3	124.10±38.87	
Diyetisyenlik mesleğini seçme nedeni				0.15
Küçüklüğümden beri diyetisyen olmak istedim	18	9.8	148.27±30.59	
Ailem ve çevremdekilerin tavsiyesi doğrultusunda	20	10.9	123.95±38.58	
Geleceğin mesleği olarak gördüğüm için	49	26.8	128.55±36.93	
Üniversite puanıma göre tercih yaptığım için	55	30.1	124.23±27.35	
Sağlıklı beslenme konusunda merakım olduğu için	37	20.2	123.03±37.44	
Kişisel özelliklerime ve ilgi alanıma uygun olması	4	2.2	135.00±45.27	
Akademik Derecesi				0.03*
Lisans	129	70.5	124.05±35.08	
Yüksek lisans	47	25.7	138.72±32.13	
Doktora	7	3.8	121.42±24.35	
Çalışma şekli				0.15
Tam zamanlı	158	86.3	127.86±34.28	
Yarı zamanlı	13	7.1	139.77±27.65	
Randevu saatlerine göre	12	6.6	112.75±40.39	
Çalışma sektörü türü				0.00
Kamu	63	34.4	123.87±20.39	
Özel	71	38.8	139.85±31.14	
İş yeri sahibi	49	26.8	115.06±46.39	
Şu ana kadar çalışma alanları				**
Klinik diyetisyen	147	80.3	125.97±34.22	
Toplum sağlığı diyetisyeni	35	19.1	125.37±29.58	
Yönetici diyetisyen	65	35.5	127.52±28.52	
Diyabet diyetisyeni	43	23.5	128.30±27.74	
Kardiyoloji diyetisyeni	18	9.8	133.33±29.53	
Renal diyetisyen	18	9.8	118.33±23.11	
Bariatrik cerrahi diyetisyeni	27	14.8	135.41±32.01	
Onkoloji diyetisyeni	24	13.1	133.25±27.91	
Geriatri diyetisyeni	15	8.2	129.40±25.79	
Diğer	30	16.4	131.47±39.39	
Mesleği yıpratıcı bulma durumu				0.65
Evet	128	69.9	126.95±35.27	
Hayır	55	30.1	129.49±32.79	

Tablo 1. Diyetisyenlerin iş doyumu puanlarının sosyo-demografik özellikleri ve mesleki bakış açıları yönünden karşılaştırılması (devam)

Değişkenler	S	%	JSS (ort±SD)	p
Mesleği yıpratıcı bulma nedenleri				0.79
İş yükünün fazla, diyetisyen sayısının yetersiz olması	25	13.2	123.04±31.97	
İş bulmada yaşanan sorunlar	25	13.2	123.04±31.97	
Mesleki saygınlığın, maaşın, çalışma koşullarının, mesleki yetkinin yetersiz oluşu ve meslek odasının olmaması,	18	9.5	123.22±43.07	
Etik çalışmayan diyetisyenlerin artması	18	9.5	123.22±43.07	
Diyetisyen olmayan kişilerin bu alanda söz sahibi olması ve kitle iletişim araçlarında çok fazla bilgi kirliliğinin olması	26	13.6	135.31±42.71	
Danışanlar/Çalışanlar ile yaşanan iletişim zorlukları, kişilere psikolojik destek verilmesi	39	20.5	125.49±31.84	
Sağlık ekibi tarafından iş tanımının bilinmemesi	15	7.9	135.78±37.93	
Branşlaşmanın olmaması	15	7.9	135.78±37.93	
Diğer	9	4.7	121.85±25.94	
Diyetisyenlik mesleğinde eksiklik görme durumu				0.38
Evet	150	82.0	128.77±34.96	
Hayır	33	18.0	122.93±32.19	
Diyetisyenlik mesleğinde görülen eksiklikler				0.72
Bilimsel gelişmelerin takip edilmemesi, diyetisyenlerin kendilerini geliştirmemeleri	14	9.3	130.93±38.66	
Diyetisyenler odasının olmaması, meslek-görev tanımının yetersizliği, branşlaşmanın olmaması	67	44.7	129.97±35.86	
Mesleki saygınlığının olmaması	10	6.7	122.30±30.55	
Etik değerlerin ihmal edilmesi	9	6.0	129.22±28.93	
Tek tip doğru bilginin olmaması, teorik ve pratik bilginin çelişmesi	13	8.7	138.23±38.01	
Eğitim kalitesinin düşmesi, işsiz mezun sayısının artması	22	14.7	130.14±31.46	
Diğer	15	10.0	115.20±37.87	
Gelirini yeterli bulma durumu				0.04*
Evet	56	30.6	135.34±46.31	
Hayır	127	69.4	124.35±27.25	
Mesleğini çevresine tavsiye etme durumu				0.01*
Evet	46	25.1	140.37±38.09	
Kararsızım	80	43.7	126.75±32.42	
Hayır	57	31.1	118.86±31.62	
Mesleği çevresine tavsiye etmeme veya kararsız kalma nedeni				**
Ücretinin düşük olması	67	49.3	120.03±24.29	
İş yükünün fazla olması	22	16.2	116.77±30.55	
Meslek saygınlığının yeterince olmaması	57	41.9	124.96±33.49	
İş bulamama	62	45.6	126.00±32.08	

*Veriler Ortalama± Standart Sapma (SS) şeklinde gösterilmiştir. One-Way ANOVA sonucu post hoc Tukey Testi yapılmış olup, akademik derecedeki farkın “lisans” ile “yüksek lisans” arasında ($p=0.03$); çalışma sektöründeki farklılıkların ise “kamu” ile “özel” ($p=0.01$) ve “iş yeri sahibi” ile “özel” ($p=0.00$) arasında olduğu tespit edilmiştir. Mesleğini çevresindekilere tavsiye etmedeki farklılığın ise “evet” ile “hayır” arasında olduğu belirlenmiştir ($p=0.004$).

**Birden fazla seçenek işaretlendiği için p değeri hesaplanamamaktadır.

Tablo 2. Diyetisyenlerin İş Doyumunu Etkileyen Faktörler

	B	Beta	Güven Aralığı	p
Sabit	111.34		77.95-144.74	<0.01
Yaş	-0.04	-0.01	(-0.59)-0.50	0.88
Cinsiyet	6.12	7.73	(-9.13)-21.38	0.43
Akademik derecesi	7.59	4.37	(-1.03)-16.20	0.08
Çalışma sektörü	16.17	3.17	9.91-22.42	<0.01*
Gelirini yeterli bulma	-19.79	5.54	(-30.71)-(-8.87)	<0.01*

B=Regresyon Katsayısı, * $p<0.05$

Çalışma sektörü: İş yeri sahibi: 1-Kamu: 2-Özel sektör: 3 şeklinde gruplandırılmıştır.

Gelirini yeterli bulma: Yeterli bulanlar: 1- Yeterli bulmayanlar: 2 şeklinde gruplandırılmıştır.

Diyetisyenlerin bireysel beslenme danışmanlığı ile ilişkili faktörler hakkındaki düşünceleri Tablo 3'te verilmiştir. Diyetisyenler sosyal medyanın beslenme tedavisinde etkili olduğunu ve insanları beslenme açısından kısmen doğru yönlendirdiğini düşünmektedir. Kamuda, özel sektörde ve kendi iş yerinde çalışan diyetisyenlerin sırasıyla; %30.2'si, %66.3'ü ve %38.8'i medyada beslenme bilgisi verilmesini doğru bulmamaktadır ($p=0.03$). Medyadaki beslenme ve diyet konusundaki yanlış bilgileri özel sektörde (%70.4) ve kendi iş yerinde çalışan (%79.6) diyetisyenlerin çoğunluğu araştırırken, kamuda çalışan diyetisyenlerin çoğu araştırmamaktadır (%53.4), ($p<0.01$), (Tablo 3, Şekil 1).

Diyetisyenlerin neredeyse tamamı (%95.1), diyetisyenlerin dış görünüşünün beslenme danışmanlığında önemli olduğunu ifade etmiştir. Diyetisyenlere göre danışan motivasyonunu etkileyen faktörler; diyetisyenin yüz ifadesi, beden dili, konuşma üslubu (Kamu: %28.4; Özel sektör: %27.9; İş yeri sahibi: %25.9), diyetisyenin kararlı tutumu (Kamu: %22.5; Özel sektör: %21.1; İş yeri sahibi: %20.1) ve diyetisyenin gerçekçi hedefler koymasındır (Kamu: %22.5; Özel sektör: %19.9; İş yeri sahibi: %20.6). Diyetisyenlerin çoğu internet üzerinden diyet ile verilen beslenme danışmanlığının yeterli olmadığını düşünmektedir (Kamu: %82.5; Özel sektör: %63.4; İş yeri sahibi: %73.5), (Tablo 3, Şekil 1).

Tablo 3. Diyetisyenlere göre bireysel beslenme danışmanlığını etkileyen etmenlerin çalışma sektörüne göre dağılımı

Değişkenler	Kamu		Özel Sektör		İş Yeri Sahibi		p
	S	%	S	%	S	%	
Beslenme tedavisinde sosyal medyanın etkili olduğunu düşünme durumu							0.29
Kesinlikle	55	87.3	54	76.1	41	83.7	
Katılmıyorum	6	9.5	8	11.3	3	6.1	
Kararsızım	2	3.2	9	12.7	5	10.2	
Sosyal medyanın insanları beslenme açısından doğru yönlendirme durumu							0.01*
Evet	0	0.0	2	2.8	1	1.6	
Kısmen	27	42.9	44	62.0	102	55.7	
Hayır	36	57.1	25	35.2	78	42.6	
Medyada beslenme bilgisi verilmesini doğru bulma durumu							0.029*
Evet	25	39.7	18	25.4	14	28.6	
Hayır	19	30.2	40	66.3	19	38.8	
Kararsızım	19	30.2	13	18.3	16	32.7	
Medyadaki beslenme ve diyet konusundaki yanlış bilgileri araştırma durumu							0.001*
Evet	30	47.6	50	70.4	39	79.6	
Hayır	33	53.4	21	29.6	10	20.4	
Diyetisyenin dış görünüşünün önemli olması							0.89
Evet	59	93.7	69	97.2	46	93.9	
Hayır	4	6.3	2	2.8	3	6.1	
Zayıflama diyetinde danışanın motivasyonunu etkileyen etmenler							**
Diyetisyenin yüz ifadesi, beden dili, konuşma üslubu	63	28.4	70	27.9	49	25.9	
Diyetisyenin kararlı tutumu							
Diyetisyenin gerçekçi hedefler ortaya koyması	50	22.5	53	21.1	38	20.1	
Özgüveni yüksek bir diyetisyen olmak	50	22.5	50	19.9	39	20.6	
Sosyal medyadan tanıtım yapmak	46	20.7	45	17.9	38	20.1	
Farklı yemek tarifleri denemek	6	2.7	16	6.4	9	4.8	
Danışanlara tadım yaptırmak	6	2.7	12	4.8	13	6.9	
Diğer	1	0.5	2	0.8	2	1.1	
	0	0.0	3	1.2	1	0.5	

Tablo 3. Diyetisyenlere göre bireysel beslenme danışmanlığını etkileyen etmenlerin çalışma sektörüne göre dağılımı (devam)

Değişkenler	Kamu		Özel Sektör		İş Yeri Sahibi		p
	S	%	S	%	S	%	
Online diyet ile verilen beslenme tedavisinin tam olarak uygulanma durumu							0.26
Kesinlikle evet	3	4.8	7	9.9	5	10.2	
Yeterli olmadığını düşünüyorum	52	82.5	45	63.4	36	73.5	
Klinik ile benzer etki göstermektedir	5	7.9	13	18.3	4	8.2	
Diğer	3	4.8	6	8.5	4	8.2	
Beslenme ve diyet tedavisinde danışan devamlılığını sağlama yöntemi							**
Danışanı motive ederek	46	32.6	63	38.7	46	32.2	
Etkili iletişim kurarak	49	34.8	33	20.2	44	30.8	
Söylediklerini dikkatli bir şekilde dinleyerek	28	19.8	28	17.2	32	22.4	
Danışanın azmi sayesinde	18	12.8	25	15.3	17	11.9	
Diğer	0	0.0	14	8.63	4	2.7	
Diyetisyen danışan arasındaki iletişim							**
Danışan ile göz teması kurulmalıdır	35	18.7	25	11.2	14	9.6	
Danışan dikkatli dinlenmelidir	35	18.7	47	20.9	31	21.2	
Empati yapılmalıdır	23	12.3	41	18.3	23	15.8	
Danışanın özelliğine göre anlaşılır bir konuşma tarzı geliştirilmelidir	38	20.3	52	23.2	26	17.8	
Danışanın istekli ve dikkatli dinlemesi sağlanmalıdır	16	8.6	18	8.0	11	7.5	
Sert bir mizaç ile konuşulmalıdır							
Diğer	34	18.2	34	15.2	38	26.0	
	6	3.2	7	3.2	3	2.1	
Sağlıklı tarif vermenin beslenme tedavisi üzerine etkisi							0.13
Diyette farklılık yaratıyor	10	15.9	17	23.9	19	38.8	
Danışanın kaçamak yapmasını önüyor	8	12.7	16	22.5	5	10.2	
Herhangi bir faydasını görmedim	5	7.9	3	4.2	4	8.2	
Danışanın psikolojik olarak iyi hissetmesini sağlıyor	22	34.9	18	25.4	8	16.3	
Çok azda olsa etkili olmaktadır							
Diyete devamlılık sağlıyor	7	11.1	9	12.7	5	10.2	
	11	17.5	8	11.3	8	16.3	
Beslenme tedavisinde danışanın eğitim düzeyinin etkisi							0.28
Evet	43	68.3	40	56.3	28	57.1	
Hayır	6	9.5	17	23.9	10	20.4	
Kararsızım	14	22.2	14	19.7	11	22.4	
Beslenme ve diyet tedavisinde beklentisi yüksek olan danışanlar							0.13
Eğitim seviyesi düşük olan danışanlar	8	12.7	12	16.9	15	30.6	
Orta eğitim düzeyine sahip danışanlar	8	12.7	13	18.3	9	18.4	
Yüksek eğitimli danışanlar	34	54.0	38	53.5	18	36.7	
Diğer	13	20.6	8	11.3	7	14.3	
Beslenme ve diyet tedavisinde ağırlık kazanan danışan varlığı							0.41
Evet	36	57.1	46	64.8	26	53.1	
Hayır	27	42.9	25	35.2	23	46.9	
Beslenme ve diyet tedavisinde danışan beklentileri							**
Dinleyen bir diyetisyen							
Hızlı şekilde zayıflamak	33	17.5	31	17.5	22	15.9	
Aç kalmamak	49	25.9	55	31.1	37	26.8	
Her şeyi yemek	34	17.9	17	9.6	21	15.3	
Diyet yemek yememek	22	11.6	23	12.9	17	12.3	
Diyetisyenin telefonla araması	17	8.9	14	7.9	8	5.8	
Diyetisyenin sağlıklı beslenme dışındaki problemleri de dinlemesi	8	4.3	15	8.5	14	10.1	
	26	13.9	22	12.5	19	13.8	

* $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi

**Birden fazla seçenek işaretlendiği için p değeri hesaplanamamaktadır.

Şekil 1. Bireysel beslenme danışmanlığı ile ilişkili faktörleri özetleyen infografik

4. TARTIŞMA

Diyetisyenlerin sağlığın korunması ve yaşam kalitesinin yükseltilmesindeki önemli rolüne rağmen, iş doyumları yeterince araştırılmamıştır. Türkiye’de de diyetisyenlerin iş doyumunu belirlemek için yapılan çalışmalar yetersizdir. Bu çalışmanın sonuçları ile diyetisyenlerin iş doyumunu ile ilgili literatürdeki boşluğun daraltılması ve bireysel beslenme danışmanlığı ile ilişkili faktörler hakkındaki düşüncelerinin ortaya konması sağlanmıştır.

Bu çalışmada diyetisyenlerin ortalama JSS puanı 127.72 ± 34.47 olup, iş doyumunu düşük düzeyde bulunmuştur. da Costa ve ark. (21) toplu beslenme hizmetlerinde çalışan diyetisyenlerin iş doyumunu araştırmış, idari ve diğer işlerinden memnun kaldıklarını belirlemişlerdir. Amerikan Diyetisyenler Derneği’ne kayıtlı diyetisyenlerin JSS puanı 138 ± 21.6 olmak üzere yine düşük düzeyde iken, yönetici diyetisyenlerin iş doyumunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir (17). Türkiye’deki başka bir çalışmada diyetisyenlerin iş doyumunun orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir (22). Taiwan’daki diyetisyenlerin iş stresi yüksek ve iş doyumunu düşük bulunmuştur (23). Türkiye Diyetisyenler Derneği’ne kayıtlı 227 diyetisyen ile yürütülen iş doyumunu çalışmasında Dağ ve ark. (16), 76.2 ± 10.93 olarak buldukları JSS puanına göre Türkiye’deki diyetisyenlerin iş doyumunun düşük olduğunu tespit etmiştir. İzmir’de çalışan diyetisyenlerin iş doyumunun, literatürde diyetisyenlerde incelenen diğer iş doyumunu çalışmalarının sonuçlarına benzer olduğu görülmüştür. İş doyumunun düşük olması üretkenliği, verimliliği, verilen hizmetleri ve diğer çalışanlarla, sektörlerle, danışanlarla ilişkiyi olumsuz etkileme potansiyeline sahip olduğundan (17), diyetisyenlerin iş doyumunun yükseltilmesi için ileri nitel araştırmalar yürütülmesi ve etkileyen faktörler dikkate alınarak mesleki sivil toplum kuruluşlarıyla işbirlikçi çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Afrika’daki kayıtlı diyetisyenler ile yürütülen bir araştırmada, medeni durumun iş doyumunu etkilemediği belirtilmiştir (24). Türkiye’de yapılan bir araştırmada da medeni durumun iş doyumunu etkilemediği saptanmıştır (25). Bu çalışmada da benzer şekilde evli veya bekâr olmanın iş doyumunda etkisinin olmadığı görülmüştür. Diyetisyenlerin meslekte geçirdikleri süre ile iş doyumunu arasında ilişki bulunmamışken, diğer araştırmalarda diyetisyenlerin yaşı ve meslekte geçirdiği süre ile iş doyumunun arttığı gösterilmiştir (21,24,26,27). Yapılan bir çalışmada, 0-5 yıldır çalışan diyetisyenlerin iş doyumunun, ≥ 11 yıldır çalışan diyetisyenlere göre yüksek olduğu bildirilmiştir (25). Yelboğa’nın araştırmasında ≥ 16 yıllık mesleki deneyime sahip olanların iş doyumunun daha yüksek olduğu bulunmuştur (28). Bu çalışmada yer alan diyetisyenlerin meslekte geçirdikleri ortalama sürenin diğer çalışmalara göre daha kısa olması bu farklılıkta etkili olabilir. Öte yandan bu araştırmada istatistiksel olarak önemli olmasa da ≤ 5 yıldır çalışanların iş doyumunu daha yüksek bulunmuştur (Tablo 1). Mesleğinin ilk dönemlerindeki ve genç diyetisyenlerin istekliliğinin iş doyumunu arttırabileceği, ancak, çalışma süresi daha uzun olan diyetisyenlerde mesleki yıpranma, yorgunluk veya tükenmişlik yaşama olasılıklarının iş doyumunun daha düşük saptanmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Nitekim diyetisyenlerin önemli bir kısmı (%69.9) mesleğin yıpratıcı olduğuna vurgu yapmıştır. Mesleğini yıpratıcı bulma nedenleri ve mesleki eksiklikler arasında diyetisyen olmayanların bilgi kirliliğine sebep olması, eğitim kalitesinin düşmesi ve işsiz mezun sayısının artması yer almıştır (Tablo 1). Diyetisyenlerin temel rolü, hastalara özel diyet değişiklikleri konusunda öneride bulunmak, tıbbi beslenme tedavisi vermek, sağlıklı yaşam tarzı için diyet önerileri geliştirmek, sağlığı yükseltmek ve hastalıkları önlemektir.

Ancak, beslenme bakımının fiili işleyişi dünya genelinde değişiklik göstermektedir ve işe alınan diyetisyenlerin sayısının genellikle yetersiz olduğu vurgulanmaktadır. Bu ciddi, ancak çoğu zaman gözden kaçan bir sorundur çünkü beslenme tedavisi bulaşıcı olmayan hastalıkların yönetiminde klinik fayda yanında maliyet faydası da sağlamaktadır. Obezitesi ya da obezite ile ilişkili hastalığı olan bireylerin beslenme danışmanlığına harcanan her 1 Euro'nun 5 yıl içerisinde net 14-63 Euro olarak geri döndüğü belirtilmiştir (8). Bu nedenle, sağlığın korunması ve yükseltilmesinde önemli rolü olan diyetisyenler için mesleğin yıpratıcı ve eksik yönlerinin düzeltilmesinin, iş doyumunun artmasını sağlayarak bu rollerini kuvvetlendireceği düşünülmektedir.

Yüksek lisans mezunu olan diyetisyenlerin iş doyumunu daha yüksektir. Benzer şekilde, yapılan çalışmalarda, mezuniyet sonrası eğitime/kursa katılanların ve yüksek lisans derecesine sahip olan diyetisyenlerin daha yüksek iş doyumuna sahip oldukları bulunmuştur (16,21,29). Bu durum, mesleki güncel değişiklikleri takip etmenin ve bireysel eğitimi desteklemenin iş doyumunu yükselttiğini göstermektedir.

Bu araştırmada, diyetisyenlerin büyük bir kısmı tam zamanlı olarak çalışmaktadır ve yarı zamanlı çalışan diyetisyenlerin iş doyumunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte yapılan regresyon analizinde çalışma şeklinin diyetisyen iş doyumunu etkilemediği belirlenmiştir. Başka bir çalışmada ise esnek/değişken zamanlı çalışan diyetisyenlerin, tam ve yarı zamanlı çalışan diyetisyenlerden daha yüksek iş doyumuna sahip olduğu bildirilmiştir (22). Yarı zamanlı çalışmanın serbest çalışma ortamı sağlaması ve iş yükü algısını arttırmamasının, diyetisyenlerin iş doyumunu olumlu etkilediği düşünülmektedir.

Diyetisyenlerin çalışma sektörü dağılımı benzer olup, iş doyumunu özel sektörde çalışan diyetisyenlerde daha yüksektir ($p<0.05$), (Tablo 1). Souza ve ark. (30)'nın yürüttükleri bir araştırmada, diyetisyenlerin bu çalışmadakine benzer alanlarda çalıştığı görülmüş ancak, çalışma sektörleri arasında iş doyumunu farklılığı bildirilmemiştir. Özel sektörde çalışan diyetisyenlerin prim/promosyon imkanlarının, geliri yeterli bulmasında etkili olabileceği ve dolayısıyla iş doyumunu yükselteceği, iş yeri sahibi diyetisyenlerin geleceğe dönük iş ve gelir kaygısının daha düşük iş doyumuna sebep olabileceği, kamuda çalışan diyetisyenlerin ise kısıtlı sürede yoğun iş yüküne karşın sabit gelir durumunun iş doyumunun daha düşük olmasına neden olabileceği düşünülmektedir. Nitekim gelirini yeterli bulan diyetisyenlerin iş doyumunu, yetersiz bulanlara göre daha yüksektir (Tablo 1). Diyetisyenler maaşlarının diğer sağlık çalışanlarına göre düşük olduğunu belirtmişler (31), yapılan çalışmalar da maaş artışının iş doyumunu olumlu etkilediğini, yüksek ücret alan diyetisyenlerin iş doyumunun daha yüksek olduğunu göstermiştir (21,26,30,32). Bu ve diğer çalışmaların gösterdiği gibi maaş/ücret memnuniyeti, iş doyumunu arttırmaktadır ve bu çalışmada diyetisyenlerin düşük iş doyumuna sahip olmasında geliri düşük bulmanın etkili olduğu görülmektedir (Tablo 2).

Bu çalışmada bariatrik cerrahi, kardiyoloji ve onkoloji diyetisyeni olarak çalışan veya çalışmış diyetisyenlerin iş doyumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Benzer araştırmalarda bütçe yönetiminde çalışan yönetici diyetisyenlerin iş doyumunu daha yüksek bulunmuştur. Bir başka çalışmada ise sporcu beslenmesi, gastrointestinal sistem hastalıkları ve yeme bozuklukları alanlarında çalışan diyetisyenlerin iş doyumunun daha yüksek olduğu saptanmıştır (33). Diğer bir çalışmada renal diyetisyenlerin çoğunluğunun işlerinden genel olarak memnun oldukları bildirilmiştir (34). Amerika'da klinikte yönetici pozisyonundaki diyetisyenlerde de iş doyumunu puanı yüksek bulunmuştur (17). Klinik diyetisyenlik;

multidisipliner çalışma ortamı sağlanan, beslenme tedavisi süreci boyunca hasta takibi yapılarak geri bildirim alınan, hasta/danışan ile sürekli iletişim halinde olunan, hastanın sağlık durumunun iyileşmesindeki mesleki katkının gözlemlenebildiği bir alan olduğu için bariatrik cerrahi, kardiyoloji ve onkoloji gibi klinik alanlarda çalışan diyetisyenlerin iş doyumunun daha yüksek olduğu düşünülmektedir.

Teknolojik gelişmeler diyetisyenlerin mesleki uygulamalarını desteklemek, hasta takibi yapmak, bilgi almak gibi imkânlarını arttırmaktadır. Teknolojik uygulamaları diyetisyen-hasta ilişkisinin kalitesini arttırmak amacıyla çalışma düzenlerine entegre etmeyi önemsediklerini belirten diyetisyenler, danışanların beslenme durumunun değerlendirilmesi sürecini düzenleyen, diyetisyen odaklı destek sağlayan elektronik uygulamaları, beslenme ve diyet danışmanlığına daha fazla zaman ayırabilmelerini ve istenen yaşam tarzı değişikliklerini değerlendirmelerini sağlayacağı için önemli ve faydalı görmüşlerdir (35). İnsanlar beslenmeyle ilgili bilgi almak için sağlık profesyonelleri, kitle iletişim araçları, sağlık eğitim materyalleri gibi birçok kaynağa başvurabilir. Ancak, günümüz toplumunda internet, halk arasında sağlık bilgisi aramada önemli rol oynamaktadır. Özellikle sağlıkla ilgili en yaygın arama konularından birinin diyet ve beslenme olduğu bilinmektedir. Bireyler ise zayıflama hakkında bilgi almak için internet sitelerini kullanmaktan memnun durumdadır. Medya tarafından sağlanan mesajların halkın algıları ve davranışları üzerinde önemli etkiye sahip olabileceği, önceki beslenme bilgileri yeterli olmayan bireylerin internet sayfalarındaki, elektronik postalardaki ve sosyal medyadaki aşırı miktarda ve kafa karıştırıcı yanlış bilgilerden etkilenerek sağlıksız ve zararlı seçimler yapma olasılıklarının yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Ek olarak, sosyal medyadaki bilgiler yanıltıcı sağlık mesajları verebilir çünkü genellikle niteliksiz kişiler, akranlar veya meslekten olmayan kişiler tarafından üretilen bu bilgiler yanlıştır ve/veya kaynak güvenilirliği yetersizdir (36). Bu nedenlerle bu çalışmada diyetisyenlerin beslenme danışmanlığı sürecinde, sosyal medyanın etkili olduğunu belirttikleri, sosyal medyanın bireyleri kısmen doğru yönlendirdiğini, medyada beslenme bilgisi verilmesini doğru bulmadıkları ve internet üzerinden diyet ile verilen beslenme danışmanlığının yeterli olmadığını vurguladıkları söylenebilir. Medyada beslenme bilgisi verilmesini doğru bulmama oranı özel sektörde çalışan diyetisyenlerde daha yüksek ($p=0.029$) olup, medyadaki beslenme ve diyet konusundaki yanlış bilgileri araştıranların oranı özel sektörde ve kendi iş yerinde çalışan diyetisyenlerde daha yüksektir ($p=0.001$), (Tablo 3). Sektörler arasındaki bu farklılıkların, danışan ile görüşme süresi nispeten kamuda çalışan diyetisyenlere göre daha uzun olan özel sektör çalışanlarında, sosyal medyadaki bilgilerin sorulma/danışılma olasılığının daha fazla olmasından, sosyal medyanın etkilerini daha fazla gözlemleyebilmelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Uzaktan beslenme danışmanlığı, “hastaları kendi sağlık bakımlarıyla aktif bir şekilde ilgilenmeye” hazır hale getirmek için gerekli becerileri ve güveni içeren, hastayı teşvik etmenin etkili bir yoludur. Uzaktan beslenme danışmanlığı, Amerika Beslenme ve Diyetetik Akademisi tarafından, beslenme danışmanlığında diyetisyen-danışan ilişkisinde iletişim fırsatlarını genişletmenin ve beslenme bakımının bireyselleşmesi için gelecekteki değişimin itici gücü olarak tanımlanmıştır (37). Öte yandan uzaktan beslenme danışmanlığını çevreleyen kuralların belirlenmesi, uzaktan beslenme danışmanlığı veren kişilerin diyetetik lisansının olması ve ruhsatlandırılması gerekmektedir (37). Bu çalışmada diyetisyenler uzaktan beslenme danışmanlığını kişisel deneyimlerine dayanarak yeterli bulmamış ve bu durumun diyetisyen olmayan kişilerin internet üzerinden beslenme danışmanlığı vermesine zemin hazırlayacağını

düşünerek uygun bulmamış olabilirler. Sanal ortamda antropometrinin, doğrudan temas ile bağımsız olarak ölçülememesi ve alternatif yöntemler kullanma zorunluluğu ve özellikle ağırlık yönetiminde yüz-yüze izlemin etkinliği ile ilgili deneyimler de uzaktan beslenme danışmanlığı hakkında olumlu düşünmemelerinde etkili olabilir. Beslenme danışmanlığında iletişimin güçlü etkisine bu ve diğer çalışmalarda sıklıkla değinildiği düşünüldüğünde; uzaktan beslenme danışmanlığının diyetisyen-danışan iletişimini kısıtlama olasılığı da dikkate alınmış olabilir. Ayrıca her danışan uzaktan danışmanlık almaya uygun olmayabilir; danışanların elektronik araçları kullanma imkânı, becerileri ve sağlık durumu da diyetisyenler tarafından değerlendirilmelidir (38). Uzun vadeli ağırlık yönetimi için yeni beslenme bakımı modelleri üretmek ve değerlendirmek amacıyla teknolojiyi geleneksel danışmanlık yöntemleri ile birleştirme fırsatları üzerine çalışılması önerilmektedir. Sosyal medya araçları, diyetisyenlerin daha geniş kitlelere ulaşmasına ve halkla doğrudan bağlantı kurmasına yardımcı olur. Sosyal medyanın meslekteki potansiyel rolü çok geniştir, ancak etik ve profesyonellik ile ilgili izlenecek önemli yönergeler vardır. Bu nedenle diyetisyenlerin sosyal medyanın mesleki fırsatlarını ve zorluklarını fark etmeleri çok önemlidir (39).

Kişilerarası iletişim yetkinliği diyetisyenler için çok önemli bir beceridir çünkü beslenme danışmanlığı ve tedavisinde kullandıkları ana metottur (40). Bu çalışmada da beslenme ve diyet tedavisinde danışan devamlılığını sağlamak için danışanı motive etmenin, etkili iletişim kurmanın ve danışanın söylediklerini dikkatle dinlemenin önemli görüldüğü saptanmıştır. Diyetisyenlere göre danışan motivasyonunu; diyetisyenin yüz ifadesi, beden dili, görünüşü, iletişim şekli, kararlı tutumu ve gerçekçi hedefler koyması etkilemektedir (Tablo 3). Kişilerarası iletişimde *nasıl konuştuğunuz* sözlü iletişim, *nasıl görüldüğünüz* ise sözsüz iletişim olarak yorumlanmakta ve diyetisyen-danışan ilişkisinde iletişim becerisi, diyetisyenin danışanına yardım edebileceğine olan danışan güvenini önemli düzeyde etkilemektedir (41). Avustralya'daki bir çalışmadan elde edilen hasta memnuniyeti sonuçlarına göre diyetisyenin kişilerarası iletişim becerileri ve kişisel görünümü, memnuniyet değişkenlerinin yarıdan fazlasını oluşturmuştur (41). Türkiye'de yapılan bir çalışmada da hastaların diyetisyende aradıkları özelliklerin başında iletişime açıklık gelmiştir (42). Bu çalışmada benzer şekilde danışanlarla iletişimin (yüz ifadesi, beden dili, iletişim şekli, danışanı dikkatle dinlemek, anlaşılır şekilde konuşmak) beslenme danışmanlığında güçlü bir rol oynadığı gösterilmiş, ayrıca danışanların dinleyen bir diyetisyen beklentisine sahip olduğu da belirlenmiştir (Tablo 3). Bu çalışma ile beslenme danışmanlığında iletişimin gücünü vurgulayan diyetisyenler tarafından mesleki eğitim ve kariyerde üst düzey iletişim becerilerinin önemine dikkat çekilmiştir. Gelecekte yapılacak çalışmalar, bilginin danışana etkin bir şekilde aktarımı ve danışanda sürdürülebilir sağlıklı beslenme davranışı sağlamak için daha etkili iletişim uygulamalarını araştırmaya yönelmelidir.

5. SONUÇ

Bireyselleştirilmiş beslenme danışmanlığı, diyetisyenler için mesleki uygulamanın merkezinde yer almaktadır. Diyetisyenler tarafından beslenme danışmanlığı ile ilgili başlıca vurgulanan konular; diyetisyen-danışan arasındaki sözlü-sözsüz iletişim ve sosyal medyanın beslenme danışmanlığında kullanımı olmuştur. İş doyumunun düşük olduğu saptanan bu çalışmada, diyetisyenlik kariyerinde beslenme danışmanlığı ve iş doyumuna ilişkin elde edilen

veriler, mesleki kuruluşlar ve eğitim planlayıcıları için yol gösterici niteliktedir. Bu çalışmanın güçlü yönlerinden bir diğerinin; çalışmaya katılan diyetisyenlerin mesleki tutum ve deneyimleriyle verdikleri cevaplar yoluyla bireysel beslenme danışmanlığı ile ilişkili faktörleri detaylı inceleyen ilk çalışma olması –araştırmacıların bilgisine göre– olmakla birlikte bulguların İzmir’de çalışan diyetisyenlerle sınırlı kalmış olması nedeniyle ileride daha geniş katılımlı çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca, iş doyumunu etkileyen etmenlerin daha derinlemesine incelenmesi için ileride nitel verilerle desteklenen daha fazla nicel çalışmaya ve diyetisyenlerde iş doyumunu arttıracak temel faktörlere odaklanan çalışmalara ihtiyaç vardır. Özellikle branşlaşma yönünde adımların yeni atıldığı önümüzdeki dönemlerde branş bazında iş doyumunu ve beslenme danışmanlığına yönelik yapılacak yeni çalışmalar, ileride mesleki kariyerin gelişimine ışık tutacaktır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Etik Kurulu’ndan 27.12.2018 tarihinde etik kurul izni ve araştırmaya katılan tüm katılımcılardan yazılı Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Teşekkür

Araştırmanın yürütülmesinde mesleki deneyimlerini paylaşan, sorulara samimi bir şekilde cevap veren ve araştırmaya değer katan değerli İzmir diyetisyenlerine teşekkürü borç biliriz.

KAYNAKLAR

1. Besler, H. T., Rakıcıoğlu, N., Ayaz, A., Büyüktuncer-Demirel, Z., Gökmen-Özel, H., Eroğlu Samur, G. ve ark. (2015). *Türkiye’ye Özgü Besin ve Beslenme Rehberi*. Ankara: Merdiven Reklam Tanıtım.
2. European Federation of the Associations of Dietitians. (2016). *Dietitians in Europe definition, profession and education*. <http://www.efad.org/media/1128/revised-definition-of-a-dietitian.pdf> (Erişim Tarihi:01.02.2021)
3. International Confederation of the Associations of Dietitians. (2014). *ICDA Standards: Dietitian-Nutritionist*. <http://www.internationaldietetics.org/International-Standards.aspx> (Erişim Tarihi:03.03.2021)
4. European Federation of the Associations of Dietitians. (2011). *Position paper on the role of the dietitian in the management of obesity*. Erişim adresi <http://efad.azurewebsites.net/media/1315/efad-position-paper-obesity-september-2011.pdf> (Erişim Tarihi:01.02.2021)
5. European Federation of the Associations of Dietitians. *The role of European public health dietitians*. Erişim adresi <http://www.efad.org/media/1416/efad-esdn-public-health-statement-paper-on-role-of-european-ph-dietitian.pdf> (Erişim Tarihi:01.02.2021)

6. Akbulut, G. (2015). *Bariatrik ve metabolik cerrahide tıbbi beslenme tedavisi*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
7. T.C. Sağlık Bakanlığı. (2019). *Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması (TBSA)*. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Yayinlar/kitaplar/TBSA_RAPOR_KITAP_20.08.pdf (Erişim Tarihi:07.02.2021)
8. Bednarczuk, B. & Czekajło-Kozłowska A. (2019). Role of nutritional support provided by qualified dietitians in the prevention and treatment of non-communicable diseases. *Rocz Panstw Zakl Hig*, 70(3), 235-241.
9. Şahin, Ç. E., Sezerol, M. A. & Atak, M. (2021). Türkiye'deki birinci basamak sağlık merkezlerinde sağlıklı beslenme ve obezite hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 26(1), 60-69.
10. O'Brien, P. E. (2010). Bariatric surgery: mechanisms, indications and outcomes. *J Gastroenterol Hepatol*, 25(8), 1358-65.
11. Özdemir, M. E., Yıldız, S., Benli, A. R., Ünsal, N. E., & Aslan, B. (2020). Kayseri İl Sağlık Müdürlüğü Sağlıklı Hayat Merkezleri Diyet Poliklinikleri 2018 yılı verilerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Diyabet ve Obezite Dergisi*, 4(3) , 249-252.
12. İlter, H. (2014). *Çalışma hayatında stres ve sağlık çalışanları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
13. Um, M. H., Lyu, E. S., Lee, S. M., & Park, Y. K. (2018). International hospital accreditation and clinical nutrition service in acute care hospitals in South Korea: results of a nationwide cross-sectional survey. *Asia Pac J Clin Nutr*, 27(1), 158-166.
14. Rusali, R., Jamaluddin, R., Yusop, N. B., & Ghazali, H. (2020). Management responsibilities among dietitians: What is the level of job satisfaction and skills involved? A scoping review. *Mal J Med Health Sci*, 16(SUPP6), 205-212.
15. Kim, J. Y., & Lee, Y. E. (2014). Job satisfaction and engagement of school food service dietitians and nutrition teachers in Chungbuk. *J Korean Soc Food Sci Nutr*, 43(6), 943-954.
16. Dağ, A., Çakır, B., Kılınç, F. N., & Türkmen, E. G. (2019). General profile and job satisfaction of Turkish dietitians. *Progr Nutr*, 21(3), 531-6.
17. Sauer, K., Canter, D., & Shanklin, C. (2012). Job satisfaction of dietitians with management responsibilities: an exploratory study supporting ADA's research priorities. *J Acad Nutr Diet*, 112(5), S6-S11.
18. Spector, P. E. (1985). Measurement of human service staff satisfaction: Development of the job satisfaction survey. *Am J Community Psychol*, 13, 693-713.
19. Yelboğa, A. (2009). Validity and reliability of the Turkish version of the job satisfaction survey (JSS). *World Appl Sci J*, 6(8), 1066-1072.
20. IBM Corp. Released 2016. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 25.0. Armonk, NY: IBM Corp.
21. Costa, R. L., Stangarlin-Fiori, L., Bertin, R., & Medeiros, C. (2019). Satisfaction of nutritionists who work in food service. *Rev Nutr*, 32.
22. Sinan, S. (2017). *Türkiye'deki diyetisyenlerin eğitim, çalışma ve memnuniyet durumlarının saptanması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
23. Lai, I. J., Liao, L. L., Hsieh, L. C., & Lee, C. H. (2014). Work stress, job satisfaction, burnout, and turnover intentions of dietitians in Taiwan: description and relationship. *Taiwan Gong Gong Wei Sheng Za Zhi*, 33(6), 609-620.
24. Visser, J., Mackenzie, A., & Marais, D. (2012). Job satisfaction of South African registered dietitians. *South Afr J Clin Nutr*, 25(3), 112-119.

25. Tapan, B., Gayef, A., Ercan, A., Tapan, T. K., & Elbay, G. (2017). Perceptions of Dieticians Regarding Job Satisfaction and Related Factors. *British J Med Health Res*, 4(2), 50-61.
26. Chin, J. H., You, J. S., & Chang, K. J. (2012). Comparison of role conflict, self-efficacy, job satisfaction, and job involvement between nutrition teachers and dietitians at school food service in Incheon metropolitan city-focusing on the interactions between nutrition teachers and dietitians. *J Nutr Health*, 45(1), 64-79.
27. Kim, N. Y., Seong, G. M., & Lee, J. S. (2012). Job performance, perception of job importance, and job satisfaction in dietitians working in geriatric hospitals in Busan. *Journal of the Korean Dietetic Association*, 18(4), 356-371.
28. Yelboğa, A. (2012). Örgütsel adalet ile iş doyumunu ilişkisi: Ampirik bir çalışma. *Ege Akademik Bakış*, 12(2), 171-182
29. Abad-Jorge, A., & Butcher, M. F. (2016). Job satisfaction and professional characteristics of registered dietitians: A survey of the impact of educational level during entry-level practice. *Top Clin Nutr*, 31(2), 134-146.
30. Souza, J. C. N, Fagundes, A., Silva, D. G., & Barbosa, K. B. F. (2018). Education, satisfaction and professional prospects of nutrition graduates of a federal university in the Brazilian Northeast. *Demetra*, 13(1), 5-20.
31. Rodrigues, K. M., Peres, F., & Waissmann, W. (2007). Condições de trabalho e perfil profissional dos nutricionistas egressos da Universidade Federal de Ouro Preto, Minas Gerais, entre 1994- 2001 (Work conditions and professional profiles of nutritionists who graduated from the Ouro Preto Federal University, Minas Gerais State, Brazil: 1994 – 2001). *Ciência & Saúde Coletiva*, 12, 1021-1031.
32. Sung, K. H., Kim, H. A., & Jung, H. Y. (2013). Comparative analysis of job satisfaction factors between permanently and temporarily employed school foodservice dietitians in Gyeongsangnam-do. *J Korean Soc Food Sci Nutr*, 42(5), 808-817.
33. Mackenzie, A. (2008). *Job satisfaction of South African registered dietitians*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Stellenbosch Üniversitesi, Stellenbosch.
34. Sullivan, C., Leon, J. B., & Sehgal, A. R. (2006). Job satisfaction among renal dietitians. *J Ren Nutr*, 16(4), 337-340.
35. Chen, J., Lieffers, J., Bauman, A., Hanning, R., & Allman-Farinelli, M. (2017). Designing health apps to support dietetic professional practice and their patients: qualitative results from an international survey. *JMIR Mhealth Uhealth*, 5(3), e40.
36. Jung, E. H., Walsh-Childers, K., & Kim, H. S. (2016). Factors influencing the perceived credibility of diet-nutrition information web sites. *Computers in Human Behavior*, 58, 37-47.
37. Stein, K. (2015). Remote nutrition counseling: considerations in a new channel for client communication. *J Acad Nutr Diet*, 115(10), 1575-1576.
38. Rollo, M. E., Hutchesson, M. J., Burrows, T. L., Krukowski, R. A., Harvey, J. R., Hoggie, L.B., et al. (2015). Video consultations and virtual nutrition care for weight management. *J Acad Nutr Diet*, 115(8), 1213-1220.
39. Helm, J., & Jones, R. M. (2016). Practice paper of the Academy of Nutrition and Dietetics: social media and the dietetics practitioner: opportunities, challenges, and best practices. *J Acad Nutr Diet*, 116(11), 1825-1835.
40. Cant, R. P., & Aroni, R. A. (2008). Exploring dietitians' verbal and nonverbal communication skills for effective dietitian-patient communication. *J Hum Nutr Diet*, 21(5), 502-511.
41. Vivanti, A., Ash, S., & Hulcombe, J. (2007). Validation of a satisfaction survey for rural and urban outpatient dietetic services. *J Hum Nutr Diet*, 20(1), 41-49.

42. D lgarođlu, O., Mercan, Ő. O., Barboroz, M., & Avcıkurt, C. (2020). Turistlerin sağlıklı beslenme ve diyet danışmanlığı hizmeti alma motivasyonuyla gerçekleştirdikleri turizm hareketlerinde çekici ve itici faktörler: Sosyal medya destekli bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(2), 342-357.